

DOPIS EDITOROVÍ / LETTER TO THE EDITOR

DVOJÍ VÝROČÍ VOJENSKÉHO LÉKAŘSKÉHO VÝZKUMNÉHO A DOŠKOLOVACÍHO ÚSTAVU JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V HRADCI KRÁLOVÉ THE DOUBLE ANNIVERSARY OF THE J. E. PURKINJE MILITARY MEDICAL RESEARCH AND TRAINING INSTITUTE IN HRADEC KRÁLOVÉ

František Dohnal¹, Leo Klein^{2,3} ✉

¹ Katedra sociální a klinické farmacie, Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy, Hradec Králové

² Katedra vojenské chirurgie, Fakulta vojenského zdravotnictví, Univerzita obrany, Hradec Králové

³ Chirurgická klinika Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice, Hradec Králové

Přijato 5. listopadu 2018.

Akceptováno 13. listopadu 2018.

Zveřejněno 7. prosince 2018.

Souhrn

Vojenský lékařský výzkumný a doškolovací ústav J. E. Purkyně, působící v letech 1958-1988, zaujímá významné místo v historii našeho vojenského zdravotnického školství. U příležitosti letošního dvojího výročí autoři stručně charakterizují jeho postavení, činnost a význam při přípravě zdravotnických profesionálů pro vojenskou zdravotnickou službu i brannou pohotovost státu. I ve složitých, dynamicky se měnících politických podmínkách, ústav dosáhl špičkového postavení v mnoha oblastech vojenské medicíny a připravil stovky kvalitních vojenských zdravotnických profesionálů.

Klíčová slova: vojenské zdravotnické školství; vojenská lékařská akademie; vojenská zdravotnická služba; Hradec Králové; historie

Summary

The J. E. Purkinje Military Medical Research and Training Institute, occurring between 1958 and 1988, holds an important position in the history of our military medical training- and educational system. On the occasion of this year' double anniversary the authors briefly describe its character, activities and importance in preparation of military medical professionals for the military health service and the state defence capacity. In spite of complicated, dynamically changing political conditions, the Institute reached top-level results in multiple fields of military medicine and prepared hundreds of military medical personnel.

Key words: military medical education and training; military medical academy; military health service; Hradec Králové; history

Rok 2018 probíhá v České republice ve znamení „osmičkových“ výročí – výrazných a mnohdy osudových mezníků naší národní minulosti. Podobně, své jubileum má i hradecké vojenské zdravotnické školství. Tricetiletí 1958-1988 bylo v jeho vývoji spjato s činností Vojenského lékařského výzkumného a doškolovacího ústavu Jana Evangelisty Purkyně (VLVDÚ JEP). Jeho existenci vymezil oficiálně Rozkaz presidenta republiky č. 06 z 30. 6. 1958. Zrušena byla Vojenská lékařská akademie Jana Evangelisty Purkyně (VLA JEvP) a současně byl dnem 1. 9. 1958 zřízen jmenovaný nástupní útvar. V tomto sdělení uvádíme retrospektivní přehled institucionálního vývoje našeho vojenského zdravotnického školství, přičemž volně kopírujeme cesty, kterými prošel československý stát od roku 1918.

Úplné počátky však spadají hluboko do habsburské etapy historie, do Josefinských reforem 18. století a vzniku Vojensko-chirurgické, později lékařské akademie – vídeňského Josefína. Také další vývojová forma přípravy vojenských zdravotnických profesionálů – Vojenská lékařská aplikační škola ve Vídni měla vysokou prestiž (její absolutorium bylo po r. 1918 klíčem ke vstupu do vojenské zdravotnické služby Československé armády). Podobnou roli plnila Vojenská škola lékařská v Praze. Svou činnost zahájila oficiálně v r. 1927 a do r. 1939 plnila roli školícího centra vojenských zdravotnických profesionálů. V 10měsíčních cyklech zajišťovala vojensko-medicínskou a vojensko-odbornou přípravu v rozsahu potřebném pro výkon funkce šéflékaře útvaru pro ty absolventy lékařských fakult, kteří se za finanční odstupné rozhodli aktivovat, a pro vojenské stipendisty na lékařských fakultách, kteří byli povinni odsloužit reversální závazek. Škola také od 30. let pořádala kurzy pro velitele léčebných zařízení a odborníky zdravotnické služby pro vyšší stupně velení (1). Po roce 1945 byly činnosti školy a mechanismus získávání profesionálů obnoveny. Školící cykly však byly kráceny vzhledem ke kritickému nedostatku vojenských lékařů a snaze jej zmírnit (2). Dobové výhledy s tímto modelem dlouhodobě nepočítaly. Vznikla však nová iniciativa, jejímž stoupencem byl přednosta zdravotnické služby div. gen. MUDr. Josef Škvařil, od r. 1944 mj. hlavní chirurg 1. Čs. Armádního sboru. Nový model byl založen na náboru studentů medicíny různých ročníků, kterých byl po nucené 6leté okupační přestávce na lékařských fakultách včetně vojenských stipendistů, doslova nával. Jejich soustředění v Brně vedlo k vytvoření Vojenské lékařské akademie (VLéA). Ta také v letech 1949-1951 vyvíjela svou činnost. Pregraduální příprava byla v rukou Lékařské fakulty Masarykovy univerzity, současně studenti prodělávali vojenský výcvik a vojenskou přípravu. Zde však měl systém slabinu. Velká náročnost na „vojenský profil“, únava, nedostatek času na studium apod. měly neblahý odraz v nezvládnutí studijních povinností. Hledaly se cesty k odstranění tohoto stavu. Než však vojenský mechanismus přišel s konkrétními návrhy, byla nastolena nová, a jak se záhy ukázalo nesmlouvavá varianta dalšího vývoje vojenského zdravotnického školství: vojenská lékařská akademie podle vzoru tehdejší leningradské školy VMA S. M. Kirova. Události nabraly rychlý spád. Vybírá se místo působení akademie, podmínkou je existence lékařské fakulty, kterou by vojenská správa převzala v celém rozsahu. Brno padlo, v té době se současně chystalo založení Vojenské technické akademie a další zábor vysokoškolských objektů by, jak se předpokládalo, měl nepříznivou odezvu u veřejnosti (3). Odolala i Olomouc, ač přítomnost vojenské nemocnice tomu nahrávala. Volba tedy padla na Hradec Králové, na jeho mladou a jak bylo zdůrazněno „lékařskou fakultu s pokrokovou orientací“, včetně příhodných blízkých nemocničních objektů v Nechanicích a ve vojenské nemocnici Josefov. Rozhodnutí o vytvoření Vojenské lékařské akademie (VLA) bylo děkanovi lékařské fakulty sděleno 10. července 1951 s tím, že nová škola má fungovat od 1. září. Tak se také stalo, slavnostní zahájení se pak odehrálo 26. října 1951 (4). VLA, od r. 1955 s čestným přídomkem Jana Evangelisty Purkyně, provázely po dobu její existence do r. 1958 protichůdné jevy. Vše se odehrávalo v době dnes těžko představitelné vyhocené vnitropolitické situace, násobené zrůdností odhalování tzv. třídních nepřátel, politických procesů, likvidace demokratických práv, ideologizace veřejného života, školství nevyjímaje. VLA vznikla politickým rozhodnutím. K jejímu startu nepřispěla také skutečnost, že 9 profesorů a docentů lékařské fakulty nebylo převzato z „třídně politických hledisek“ do učitelského sboru školy a byli nuceni hledat uplatnění jinde. Ostatně určitá zatrpkllost vůči těm, kteří získali lepší pozice, zůstala u části učitelského sboru i odborných pracovníků klinické nemocnice po celou dobu existence VLA a byla pak někdy ventilována v době, kdy se škola přetransformovala do výrazně skromnější podoby VLVDÚ JEP. Ke stabilitě školy také nepřispěly „objevné“ až fantaskní návrhy sovětských poradců, kteří na VLA tehdy působili. Jednou to byl návrh přenést školu, včetně nemocnice, do Ostravy, kde v tamním těžkém průmyslu docházelo poměrně často k závažným úrazům – blízkým válečné chirurgii. Jindy to byla kritika přílišné vzdálenosti jednotlivých objektů školy s návrhem vybudovat zcela nový areál teoretických ústavů a klinické nemocnice na Novém Hradci Králové. Nový komplex měl být spojen železniční vlečkou do stanice Opatovice nad Labem. To vše bylo samozřejmě mimo ekonomické možnosti státu, i když je skutečností, že ministr národní obrany arm. gen. JUDr. A. Čepička škole přál a plynuly do ní mimořádné finanční částky. Podle pamětníků byla na svou dobu skvěle zásobena i knihovna, dotován byl nákup zahraniční devizové literatury a časopisů. VLA měla také k dispozici kvalitní vybavení tiskárny pro vlastní ediční činnost.

Ještě dlouho po roce 1958 z tohoto fondu těžila i knihovna obnovené lékařské fakulty (5). Přes všechny peripetie se VLA stala v krátké době skutečným centrem vojenského zdravotnictví, k čemuž nesporně přispělo převzetí hradecké lékařské fakulty a plně fungující nemocnice, včetně toho, že na VLA postupně přicházeli přední odborníci vojensko-medicínských oborů a byly cíleně pěstovány mezioborové vazby. VLA měla 40 kateder a od poloviny 50. let kredit školy neustále stoupal, v roce 1956 byla vyznamenána Řádem Republiky.

V dalším období se však situace začíná měnit. Poprvé je i vznesena otázka, zda je nutné VLA JEP „držet“ v celém rozsahu. Souviselo to totiž se situací po pádu Alexeje Čepičky a snahou najít finanční prostředky ve státním rozpočtu na úkor armády. Vedení vojenské zdravotnické služby se podařilo existenci školy obhájit s poukazem na její úspěchy a nezastupitelnost při doplňování zdravotnické služby lékařským personálem (6). Případným kritikům značně oslabily argumenty i události v Maďarsku na podzim roku 1956 (7). Netrvalo však dlouho a existence VLA JEP je přetřásána znovu. Roky 1957-1958 jsou obdobím určitého snížení mezinárodního napětí a částečného snižování vojenských výdajů, sovětské impérium si upevnilo pozice. V neposlední řadě ekonomická situace ve státě si žádala hledat úspory. Stanovisko armády k další existenci VLA JEP poněkud ztratilo na rezolutnosti. Tehdejší stav jako neměnný se odhadoval do roku 1965, připouštěla se však možnost předat počátkem roku 1959 klinickou nemocnici ministerstvu zdravotnictví. Ani ministerstvo školství nepožadovalo navrácení lékařské fakulty s tím, že není akutní potřeba rozšířit počet těchto fakult. Důrazně pro však byly krajské orgány, zejména Krajský ústav národního zdraví. Na scénu opět přichází systém rozhodování příznáčný pro tehdejší režim. Rozhodly politické orgány. Politbyro Ústředního výboru komunistické strany přijalo 24. dubna 1958 usnesení o převedení školy do civilního sektoru k 1. září 1958 (8). Současně byla obnovena činnost hradecké lékařské fakulty a ta se vrátila do svazku Univerzity Karlovy. Změny se týkaly i dalších vojenských škol a byly vtěleny do již zmíněného Rozkazu presidenta č.06/1958 (Obr.1).

VOJENSKÁ LÉKAŘSKÁ AKADEMIE Jana Evangelisty Purkyně HRADEC KRÁLOVÉ	Počet listů: 1 Výtisk čís. 1101
Ev.č. 06/58	
ROZKAZ	
PRESIDENTA REPUBLIKY	
30. červen 1958	06 Praha
Reorganisace vojenských akademií a vojenských škol	
Za účelem dosažení maximální hospodárnosti a zkvalitnění učebně výchovného procesu a vojenskovědecké činnosti na úseku vojenské školství	
I. nařizují:	
1. Sloučit Vojenskou akademii Klementa Gottwalda v Praze s Vojenskou technickou akademií Antonína Zápotockého v Brně. Vojenskou akademii se sídlem v Brně pojmenovat	
Vojenská akademie Antonína Zápotockého.	
Vojenská akademie Antonína Zápotockého v Brně je vysokou vojenskou a technickou školou Československé lidové armády, která připravuje velitelské a inženýrské kádry. Má tyto fakulty:	
— velitelskou,	
— zbrojní,	
— leteckou a elektronickou.	
Vojenská akademie Antonína Zápotockého je střediskem vojenskovědeckého a technického bádání v Československé lidové armádě.	
Vojenská akademie Antonína Zápotockého používá zástavy a Řádu republiky dosavadní Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého.	
② Zrušit Vojenskou lékařskou akademii Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové a zřídit	
Vojenský lékařský výzkumný a doškolovací ústav Jana Evangelisty Purkyně se sídlem v Hradci Králové.	

Obrázek č. 1. Rozkaz presidenta republiky o zřízení VLVDÚ (1958)

Obrázek č. 2. Pracovníci katedry válečné chirurgie v r. 1988. Zleva v 1. řadě plk. doc. Dr. Ladislav Vykouřil, CSc., sekretářka Miluše Horová, plk. prof. Dr. Bohumil Konečný, CSc., pplk. doc. Dr. Karel Zahorák, CSc., v 2. řadě pplk. Dr. Leo Klein, pplk. Dr. Dušan Šimkovič, CSc., kpt. Dr. Jan Folvarský, kpt. Dr. Vladimír Špaček

Nově zřízený VLVDÚ JEP zahrnoval necelou desítku vojensko-lékařských a vojensko-odborných kateder: katedru válečného vnitřního lékařství, která jako jediná měla vlastní lůžkovou bázi a její náčelník byl současně přednostou II. interní kliniky LF UK a FN; katedru válečné chirurgie (původně oddělení) (Obr.2); z původního oddělení radiobiologie, které také patřilo KVVV, se v roce 1963 vytvořila samostatná katedra radiobiologie; katedru vojenské toxikologie; katedru vojenské epidemiologie; katedru vojenské hygieny a katedru organizace vojenského zdravotnictví. K nim přibýly ještě katedra vojenské farmacie (1970) a katedra všeobecného lékařství (1984). Mezi další důležité složky školy se zařadily od r. 1960 Vojenské lékařské informační středisko (VLIS) a Laboratoř lékařské kybernetiky (LLK) se skromnými začátky v roce 1965 a jako samostatné pracoviště od roku 1967. V čele školy byl ponechán dlouholetý velitel, později náčelník genmjr. MUDr. Josef Krčál (Obr.3). Jeho následovníky se v průběhu třicetileté historie VLVDÚ JEP stali: plk. prof. MUDr. Zdeněk Fink, DrSc. (1968-1971), genmjr. prof. MUDr. Jaroslav Vaňásek, CSc. (1971-1987), plk. prof. MUDr. Pavel Kuna, DrSc. (1987-1988).

Obrázek č. 3. První náčelník VLVDÚ genmjr. MUDr. J. Krčál (uprostřed) se svými zástupci plk. doc. MUDr. J. Ošancem, CSc. (vpravo) a plk. PhDr. Z. Petrovickým (vlevo).

Na základě delimitace úkolů bývalé akademie mezi nástupní ústav a lékařskou fakultu vystoupilo do popředí obsahové zaměření výzkumu a tím i vojensko-vědecký charakter jeho pracovišť. V rámci plnění státního výzkumu, jeho zvláštní části „Z“, nabylo postupně výrazné intenzity řešení otázek zdravotnické ochrany proti účinkům zbraní hromadného ničení. Rozvinula se interdisciplinární součinnost jednotlivých pracovišť ústavu a koordinace činnosti s řadou civilních pracovišť (9). Většina vědeckých výstupů podléhala režimu přísného utajení, jejich publikování bylo téměř nemožné. Byla to naprosto nesrovnatelná situace se současností, kdy naopak pomyslný žebříček kvalit vědce je odvozován především od počtu, ohlasu a kvality vědeckých sdělení (10). Snaha o koordinaci vědecko-výzkumné činnosti se odrazila i v intenzivnějším rozvoji mezinárodních styků. To bylo příznačné zejména pro druhou polovinu 60. let, kdy nastalo v Československu uvolnění politických poměrů s vyvrcholením v roce 1968. K nejčastějším formám patřily vědecké konference, možnosti zahraničních stáží, spolupráce ústavu s obdobnými pracovišti v zahraničí. Velmi plodná spolupráce se rozvinula s partnerským pracovištěm v Greifswaldu (tehdejší Německá demokratická republika) a s Vojenskou lékařskou akademií v Lodži a Vojenským institutem hygieny a epidemiologie ve Varšavě (11). Svými výsledky v oblasti vědecké práce - ve výzkumu, vývoji a expertizní činnosti si katedry a pracoviště ústavu vydobýly pevné pozice a renomé u nás i mezi obdobnými pracovišti v zahraničí. Nemenší úsilí se soustřeďovalo na oblast doškolení vojenských lékařů a farmaceutů. Specializační přípravu v oborech, které nebyly zastoupeny na katedrách ústavu, zajistila spolupráce s civilními instituty dalšího vzdělávání. Doškolení se týkalo i vojenských lékařů a farmaceutů v záloze. Podle tehdejšího pojetí branné povinnosti byli tito záložní odborníci povolováni na vojenská cvičení, často i v podobě cvičení organických celků polních nemocničních zařízení (Obr.4). Příslušníci VLVDÚ JEP tedy plnili i řadu mobilizačních povinností. Prostory Vrbenského a Gayerových kasáren tak byly svědkem činností nutných pro polní podmínky. Počínaje stavěním zdravotnických stanů, ovládáním materiálně-technického vybavení polních souprav, polního autoklávu, destilačního přístroje až po ukázkou činnosti dezinfekčních přístrojů včetně nácviku zvládnutí modelových situací pro příjem, diagnostiku, terapii a hospitalizaci zasažených a nemocných.

Obrázek č. 4. Výcvik záloh v polních podmínkách

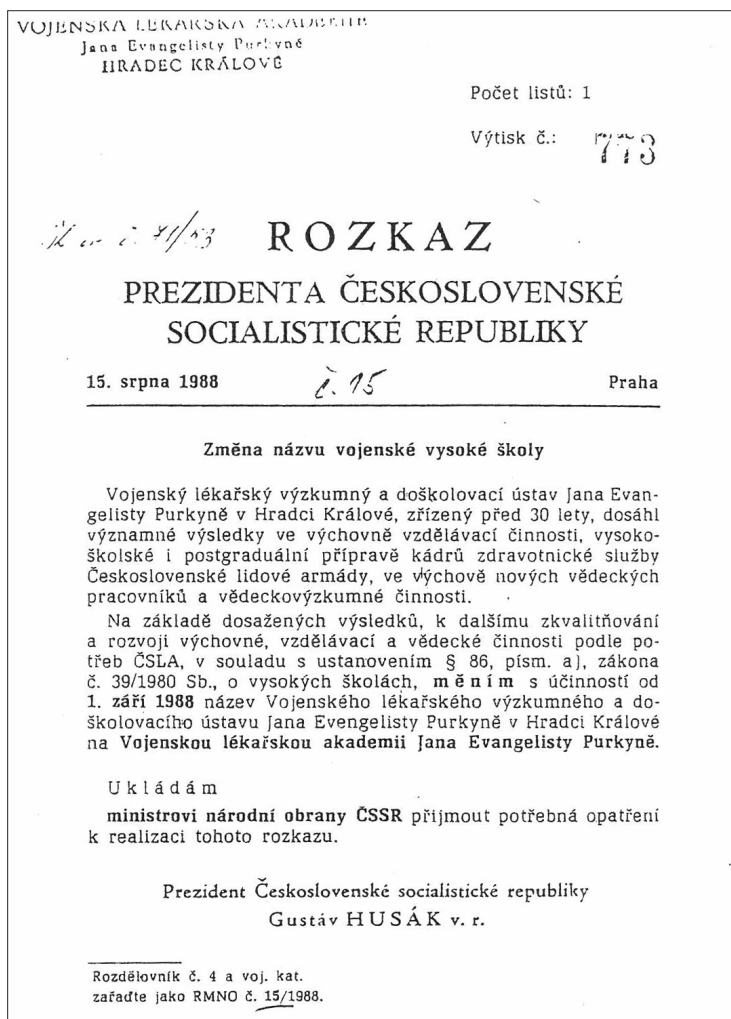
Současně trval i úkol pregraduální přípravy budoucích vojenských lékařů, i když značný díl konkrétní realizace převzaly katedry obnovené lékařské fakulty. Zde nastaly největší problémy především v oblasti formování vojensko-odborného profilu studentů. Opět to byl časový nesoulad mezi studijními povinnostmi uložené fakultou a výukou tzv. vojenskou a způsobem života ve školním praporu posluchačů VLVDÚ JEP. Cesta k řešení byla hledána tehdejším vedením školy v diskusi a ve snaze rozvíjet spolupráci s lékařskou fakultou. Ne vždy byla k tomu nejvhodnější situace, v níž doznívaly pocity skutečné či domnělé křivdy z dob dominance VLA na jedné straně a vojenské představy rázného řešení na straně druhé (12). Určitým předpokladem k překonání tohoto stavu byly četné profesionální i osobní vazby z minulých let. Jednotící platformou se stala diskuse a návrhy na úpravu a modernizaci lékařského studia. V roce 1963 byla vzájemná spolupráce právně zakotvena v dohodě mezi ministerstvem školství a ministerstvem národní obrany. V roce 1976 přistoupila ke spolupráci i Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy. Skončila tak praxe vojenských stipendistů na Farmaceutické fakultě v Bratislavě a vojenští farmaceuti od té doby získávají odbornou přípravu na FaF UK.

Poněkud napjaté situaci na počátku 60. let neprospívala ani nevhodná dislokace objektů VLVDÚ JEP, kvalita ubytování aj. Objevily se dokonce návrhy na přenesení sídla školy. Největší zájem měla ÚVN Praha, kam odešlo i nemálo špičkových odborníků po zrušení VLA JEvP. Všechny tyto návrhy troskotaly na ekonomických a ubytovacích možnostech již tak vojensky přeplněné Prahy (13). Pamětníci si jistě připomenou komfort tzv. „Šolta hotelu“ v Nových kasárnách (název podle funkcionáře školního praporu MUDr. Šolty), nouzovou ubytovnu v tehdejších Pionýrských, dnes Šimkových sadech nebo úděl prvních dvou ročníků, které plnily současně vojenskou základní službu a byly ubytovány ve Vrbenského kasárnách. Nošení uhlí k topení na pokojích v dvouposchoďové budově rovněž patřilo k povinnostem studentů. Na konci 60. let se ledy v investiční oblasti pohnuly. Velkým pokrokem byla stavba Nového internátu a jeho otevření v lednu 1975 (Obr.5). V roce 1977 byla otevřena přístavba II. interní kliniky na Pospíšilově třídě a o deset let později se začaly jednotlivé složky školy stěhovat do nově vybudovaného areálu VLVDÚ JEP v městské části Třebeš. Ve všech svých činnostech VLVDÚ JEP pokračoval v praxi celostátní československé školy. Řada studentů a později absolventů pocházela z různých oblastí Slovenska. Je zajímavým jevem sociální topografie, že na Hradecku se mezi lékařskou i zdravotnickou veřejností vyskytují poměrně často slovenská a maďarská jména, neboť v Hradci Králové byl historicky všeobecně silný česko-slovenský vojenský živel.

Obrázek č. 5. Pohled na staveniště s budovaným Novým internátem (polovina 70. let)

Historie VLVDÚ JEP je mj. rámována tehdejším politickým režimem, závazky vojensko-politického charakteru tehdejší koalice Varšavské smlouvy, panujícími ideologickými schémata a třeba i smutným obdobím praktik a tlaků tzv. normalizace 70. let. V roce 1988 se naplnily několikaleté snahy o změnu názvu školy, který by lépe vyjadřoval její mnohostrannou činnost i historii. Rozkazem prezidenta republiky č. 15 z 15. srpna 1988 se škola vrátila ke svému historickému názvu - Vojenská lékařská akademie Jana Evangelisty Purkyně (Obr. 6). Činnost VLVDÚ JEP ve vývoji vojenského zdravotnického školství představuje 30letou, významnou etapu v kontinuitě vzdělávání zdravotnických profesionálů vojenské zdravotnické služby u nás. Ústav představoval ve své době špičkovou úroveň vojenské medicíny, vychoval stovky lékařů a farmaceutů, zabezpečoval doškolování civilních záložních lékařů pro mimořádné situace. Jestliže si připomínáme kulaté výročí vojenského zdravotnického školství v podobě střípků málo známé či pozapomenuté historie VLVDÚ JEP, činíme tak v úctě ke generacím lékařů, absolventů školy. Ti nejmladší z nich jsou dnes zkušenými odborníky zralého věku, ti nejstarší skvěle naplňují vizi WHO (World Health Organisation) o prodlužování aktivního lidského věku. Působili na nejrůznějších postech našeho vojenského a později třeba i civilního zdravotnictví. Našli bychom je ve své době např. i na nejvyšších stupních velení zdravotnické služby, či v obdobných strukturách NATO. Jedno měli a mají vždycky společné. Plnili roli zdravotnických profesionálů, ke které se zavázali, obdobně jak to činí současní studenti a absolventi školy.

Obrázek č. 6. Rozkaz prezidenta republiky o změně názvu VLVDÚ JEP na VLA JEP (1988)

Konflikt zájmu

Autoři článku prohlašují, že nemají žádný konflikt zájmů v souvislosti s tvorbou tohoto článku.

Disclosure statement

The authors proclaim that they have no competing interests.

Literatura

1. Vojenský historický archiv Praha (VHA), Kronika vojenské školy lékařské, 1927-1939.
2. Vojenský historický archiv Praha, fond Ministerstvo národní obrany (MNO), 1950, Hlavní Týl/ Zdravotnická správa, č. j. 44251 Vojenští lékaři z povolání, zpráva o situaci a návrhy na řešení nedostatku.
3. Vojenský historický archiv, Ministerstvo národní obrany, 1951, Správa vojenského školství, 73-1/101, Záznam z jednání Státního výboru pro vysoké školy.
4. Lékařská fakulta Univerzity Karlovy 1945-1995, nakl. ATD, Hradec Králové 1995 a Almanach 75 let československého vojenského zdravotnického školství a 50 let Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně. VLAJEP, Hradec Králové, 2001.

5. Osobní sdělení pplk.v.v. prof. MUDr. Hvězdoslav Stefan, CSc., duben 2001; plk.v.v. doc. RNDr. PhMr. Vladimír Měrka, CSc., listopad 2005, Hradec Králové.
6. VHA, MNO, 1956, Hlavní týl/ Zdravotnická správa, karton 408, 73-2/B-6 Další trvání VLA JEvP.
7. VHA, MNO, 1956, Hlavní týl/ Zdravotnická správa, karton 399, 45-3/7-4 Inspekční prohlídka VLA JEvP.
8. VHA, MNO, 1958, Hlavní týl/ Zdravotnická správa, karton 454, 38/2 Předání informace o plnění usnesení PB ÚV KSČ a 38/2-3 Zpráva o VLA JEvP - projednání v kolegiu ministra národní obrany dne 13.5.1958.
9. VHA, MNO 1962, Hlavní týl, karton 427, 45-385 –plán výzkumu Zdravotnické správy na rok 1963.
10. Almanach 75 let československého vojenského zdravotnického školství a 50 let Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně. VLA-JEP, Hradec Králové 2001 a sborník Vojenské zdravotnické školství, Agentura vojenských informací a služeb, Praha 2006.
11. VHA, MNO 1967, Hlavní týl, karton 160, zahraniční cesty v roce 1967.
12. VHA, MNO 1962, karton 437, 45-5/35-Rozbor současného stavu a perspektiva výchovy a doškolování vyšších vojenských zdravotnických kádří.
13. VHA, MNO, 1965, Hlavní týl, karton 343, Rozbor možného přemístění VLVDÚ JEP k ÚVN Praha.